

Nøytralitetstilhengeren Scharffenberg på krigsstien

Av professor, dr. philos. WILHELM KEILHAU

100145

Overlege Scharffenberg hører til den type av mennesker som mener at de selv har moralsk rett til å føre nær sagt hvilket som helst angrep mot hvem som helst, men som blir rystet og opprørt hvis noen drister seg til å rette et angrep — eller motangrep — mot dem selv.

Den artikkel overlege Scharffenberg i dag offentliggjør i Aftenposten, er et dokument av høyt psykologisk verdi til bevisning av denne mentalitet.

I artikkelen skriver Scharffenberg at de norske statsmakter bygger sin politikk på to påstander som han regner for «historieforskning». Han tilføyer at han «misterker våre myndigheter for å ville skjule den sanne sammenheng fordi deres politikk bygger på disse påstander». Stort alvorligere beskyldninger mot sitt lands statsmakter er det neppe mulig å fremføre. Dette finner hr. Scharffenberg at han har full rett til. Men samtidig er han geradet i et sant raseri over at jeg har bebreidet ham den offentliggjørelse av hemmelige dokumenter som han har foretatt uten samtykke fra ansvarlig norsk myndighet.

Så rasende er hr. Scharffenberg blitt, at han konkluderer sin artikkel med følgende kraftsats: «Hr. professorens fremstilling har så mange feil og utelatelser at jeg finner den uverdigg for en vitenskapsmann, hva enten manglene skyldes affekt, sluskert, forglemmelse, uvitenskap, eller mangel på sannhetsvilje».

En av mine venner som i forrige dag ringte meg opp for å lykkes meg med Scharffenbergs artikkel, begynte med å sitere Jacob von Thüboe. Han kunne også sitert Diderich Menschen-Skrek.

Nå må jeg tilstå at jeg setter stor pris på komediereplikker, og jeg morer meg kongelig over Scharffenbergs vredesutbrudd. Men enhver komedie har sin alvorlige skyld. I dette tilfelle ligger alvoret i den ting at vi her i landet har et ikke lite antall mennesker — for størstedelen tidligere nazister — som blinde tror på alle de utsagn Scharffenberg kommer med. Når disse mennesker leser denne kraftsatsen fra Scharffenbergs penn, vil de kanskje føle seg fratt for å foreta en alvorlig personlig prøvelse av de argumenter jeg kom med mot Scharffenbergs bok.

Imidlertid skal jeg medgi at jeg formodentlig er kommet til å begå en feil i mine artikler, idet jeg henla den norske mineutlegging i 1918 til et tidligere tidspunkt enn den etter Scharffenbergs påvisning foregikk på. Min unnskyldning er at jeg hentet opplysningen fra en uttalelse av Johan Ludwig Mo-winckel som siteres på side 380 i Scharffenbergs bok. Men jeg innrømmer at jeg burde verifisert denne opplysning.

For den folkerettslige side av saken — og det er den diskusjonen gjelder — er det imidlertid helt likegyldig om mineutleggingen foregikk 1. august eller oktober. Var den

berettiget 1. oktober, hadde den også vært det 1. august og omvendt.

Scharffenberg har imidlertid en egenartet oppfatning av nøytralitet. Han hevder at en nøytral makt ikke må gjøre den ene part tjenester til skade for den annen part.

Overfor denne påstand gjorde jeg Scharffenberg oppmerksom på at der nær sagt ikke kan tenkes en eneste handelspolitisk foranstaltning under krig som ikke blir til skade for den ene av de krigførende parter og derfor kan oppfattes som en tjeneste mot den annen. Til dette har hr. Scharffenberg ikke noe svar.

Så minnet jeg om at Norge under vinterkrigen mellom Finland og Russland 1939—40 gjorde Finland meget store tjenester, og jeg minnet om at disse tjenester hadde Scharffenbergs fulle tilslutning. Jeg spurte om ikke Sovjet-Banvel-det hadde samme krav på denne «like behandling» som nazi-Tyskland. Jeg har ikke fått svar.

Videre trakk jeg fram at De forente stater, som dengang var et nøytralt land, i 1940 og 1941 ytet Storbritannia alle tjenester, også rent militære, «short of war». Hr. Scharffenberg har ingen kommentar.

Scharffenberg legger megen vekt på at en norsk mineutlegging vinteren 1939—40 ville skjedd etter engelsk anmodning. Jeg vil minne om at en rekke av de foranstaltninger Norge traff under den første verdenskrig besto av tjenester ytet den ene av de to krigførende maktgrupper etter uttrykkelig anmodning fra den maktgruppe som ønsket foranstaltningen gjennomført. Disse foranstaltninger ble ikke regnet for nøytralitetsbrudd.

Scharffenberg synes imidlertid å mene at en mineutlegging fra norsk side vinteren 1939—40 ville vært særlig uheldig fordi den kunne ført til britiske kapringer av tyske malmbåter. Ville det nå vært noen ulykke om tyskerne hadde fått litt færre tilførsler av denne malmen, den ble brukt til krigføringen mot den frihet som «Johann Scharffenberg engang var en lysende forkjemper for».

Overlege Scharffenberg sier at jeg har gjort meg skyld i «utelatelser». Hva mener han med dette? Det er ikke meg som har offentliggjort en bok på 422 sider om okkupasjonens forhistorie. Jeg har bare etter anmodning fra Aftenpostens redaksjon behandlet Scharffenbergs bok i to artikler. Enhver må forstå at jeg da ikke kunne ta alle sakens momenter med. Artiklene var sannelig i lengste laget slik som de ble utformet.

I sin artikkel i dag trekker overlege Scharffenberg frem Altmark-affæren. Når jeg ikke behandlet denne i mine artikler, hadde det en meget gyldig grunn. Den er nemlig ikke tatt med i Scharffenbergs egen bok, og som anmelder ønsket jeg å vise den lojalitet overfor forfatteren ikke å ta med momenter som han selv ikke hadde nevnt.

Når jeg fant å måtte rette et

skarpt angrep mot overlege Scharffenberg, skyldtes det at han har offentliggjort dokumenter om hemmelige forhandlinger i Stortinget og Utenrikskomiteen uten på forhånd å anmode Stortingets presidentkapet om tillatelse. I sin artikkel vedgår han fullt ut at han har gjort dette. Men han anfører følgende unnskyldning: «Jeg hadde grunn til å anta at presidentskapet ikke ville fortsette den publikasjon av de hemmelige forhandlinger som det begynte i 1945, og jeg ventet selv å få avslag». Kan der tenkes en dårligere unnskyldning?

Hr. Scharffenberg har forresten også en tilleggsunnskyldning. Han skriver nemlig om den beslutning han traff — å offentliggjøre dokumentene uten samtykke —: «denne beslutning har jeg for flere måneder siden muntlig meddelt en stortingsmann og funksjonærer i Stortingets kontor». På denne måten mener Scharffenberg tyensynlig at han har gitt Stortinget som institusjon tilstrekkelig varsel om sine planer. Enhver kommentar er her overflødig.

Hovedpunktet i Scharffenbergs bok var ellers dette at han mente å kunne stille den tyske okkupasjon av Norge inn i nytt lys som ikke-stridende mot folkeretten. I sin artikkel skriver han nå: «Min uttalelse om det folkerettslige spørsmål gjelder bare selve invasjonen». De to siste ordene uthever han. Men i boken skriver han (side 8) at den som svarer på hans fire der stilt spørsmål på den måte han selv finner riktig, «blir logisk forpliktet til å erkjenne at den tyske okkupasjon den 9. april 1940 var ikke folkerettsstridig».

Der ligger en vesentlig realitetsforskjell i bruken av disse to ordene. Det tyskerne satte i verk den 9. april 1940, var nemlig ikke bare en invasjon med sikte på å forebygge britisk og fransk landgang på enkelte punkter, men begynnelsen av en okkupasjon med sikte på å legge hele Norge inn under tyske krigsherredømme. Dette var en full krigshandling mot Norge. Her forelå ikke bare en krenkelse av norsk nøytralitet, men et organisert krigersk angrep mot selve den norske suverenitet. Og dette angrep ble — mot de uttrykkelige påbud i Haag-konvensjonen — satt i verk uten krigserklæring eller ultimatum med betinget krigserklæring. Det er denne opptrøden som gjør den tyske okkupasjon den 9. april 1940 folkerettsstridig.

I sin artikkel søker overlege Scharffenberg å gi leserne inntrykket av at min argumentasjon om det folkerettslige hovedspørsmål bare knytter seg til tyskernes «første» handlinger. Dette er ikke riktig. Men jeg nevnte disse handlinger fordi all sannsynlighet talar for at de var planlagt før selve angrepet og derfor tjener til bevisning av dets karakter.

Ellers ser jeg til min glede at overlege Scharffenberg nå som før fordømmer disse etterfølgende tyske krenkelser. På dette punkt er han altså helt enig med meg. De

norske eks-nazister som nå tar overlege Scharffenberg til full inntekt for seg, bør ikke glemme dette, for det viser at Scharffenbergs argumentasjon ikke kan brukes til å frikjenne dem som i okkupasjonens lange år ytet den den bistand.

Overlege Scharffenberg og jeg er også enige i den ting at dersom det skulle lykkes russerne under en tredje verdenskrig å okkupere Norge, ville dette bli en enda langt større ulykke for vårt land enn den tyske okkupasjon. Men vi trekker motsatte slutninger ut fra vår felles frykt for denne fremtidige mulighet. Overlege Scharffenberg ønsker at vi skal bryte ut både av De forente nasjoner og Atlanterhavspakten, mens jeg ser et vesentlig vern for vårt folk både i De forente nasjoner og i Atlanterhavspakten.

Det resonnement Scharffenberg bygger sine ønskemål på, er av ganske gleðommelig karakter. Han peker med rette på at et hovedargument for Norges tilslutning til FN og Atlantpakt har vært den påstand at erfaringene under den annen verdenskrig hadde bevist umuligheten av å opprettholde Norges nøytralitet. Hva kan Scharffenberg anføre mot dette hovedargument? Jo, at vår nøytralitet under den annen verdenskrig var i fare ikke bare fra Tyskland, men også fra Vestmaktene. Men om han nå hadde rett i dette, ville ikke det da bare tjene til å styrke argumentet om det umulige i å holde Norge utenfor? Er det ikke enda farligere å bli truet fra to sider enn bare fra én?

Når det gjelder selve den karakter en kommende tredje verdenskrig vil få, siterer Scharffenberg som helt avgjørende for bedømmelsen en artikkel i «The new Statesman and Nation» fra 25. november 1950. Men Scharffenberg kan umulig være uvitende om at dette uke-skrift i sin politiske agitasjon fra tid til annen inneholder artikler som er mer farget i sin tendens enn sikkert fundert på kjensgjerninger. Jeg tar neppe feil i at vestdemokratiene — samlete — militære sakkynndighet er av en annen og langt mer optimistisk oppfatning.

Scharffenbergs program i dagens situasjon er uttrykt i følgende ord: «Det er mulighet for at FN vil bli sprengt. I så tilfelle vil Norge og Danmark ha full rett til å vende tilbake til nøytralitet i samarbeid med Sverige».

Om dette utsagn er jeg fristet til å bruke Scharffenbergs eget ord «historieforskning». Atlanterhavspakten er nemlig ifølge sin egen artikkel 13 sluttet på 20 år, idet denne artikkel lyder slik: «Etter at traktaten har vært i kraft i 20 år, kan en part tre ut ett år etter at den har gitt varsel om det

til Amerikas Forenede Staters regjering, som skal underrette de andre parters regjeringer om deponeeringen av ethvert varsel om oppsigelse».

Atlanterhavsmaktene er således sveiset sammen til en utenrikspolitisk enhet i all den tid vi i dag kan regne som farlig i forholdet mellom de kommunistiske og de demokratiske makter. Den tilleggsstrygning Norge har skaffet seg ved pakten, ligger således ikke bare i den hjelp pakten tilskjer oss, men også i dens varighet.

Den 11. januar 1950.

Wilhelm Keilhaus.